

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci navrhovateľov **1/ S. S.**, bývajúcej v Ž., **2/ G. C.**, bývajúceho v Ž., **3/ V. S.**, bývajúcej v Ž., zastúpených JUDr. A. K. V., advokátkou so sídlom v R., proti odporkyni **R. G.**, bývajúcej v Ž., **o určenie, že nehnuteľnosti patria do dedičstva**, vedenej na Okresnom súde Žilina pod sp. zn. 6 C 206/2006, o dovolaní navrhovateľov proti rozsudku Krajského súdu v Žiline z 9. septembra 2009 sp. zn. 6 Co 84/2009, takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky **z r u š u j e** rozsudok Krajského súdu v Žiline z 9. septembra 2009 sp. zn. 6 Co 84/2009 a vec vracia tomuto súdu na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Žilina rozsudkom z 23. januára 2009 č.k. 6 C 206/2006-53 zamietol návrh, ktorým sa navrhovatelia domáhali určenia, že nehnuteľnosti v katastrálnom území L. zapísané v katastri nehnuteľností na liste vlastníctva č. X. ako dom súpisné č. X. na parcele č. X. a parcela č. X. – zastavané plochy a nádvoria vo výmere X. m² (ďalej len „nehnuteľnosti“) patria v celosti do dedičstva po poručiťovi G. B., ktorý sa narodil X., naposledy býval v L. a zomrel X.. Uznesením z 11. februára 2009 č.k. 6 C 206/2006-78 rozhodol súd prvého stupňa o náhrade trov konania. Pri rozhodovaní vo veci samej vychádzal z toho, že ak v čase od uzavretia zmluvy o prevode vlastníctva nehnuteľností, ktorou ešte nedochádza k prevodu vlastníctva, dôjde k smrti prevodcu, ide o objektívnu právnu skutočnosť, ktorou nedochádza k zániku záväzkov vzniknutých z uzavretej kúpnej zmluvy (§ 579 ods. 1 Občianskeho zákonníka a contrario). Smrťou dlžníka dochádza k prevodu nielen práv ale aj povinností na právnych nástupcov, ktorí sú voči tretím osobám zaviazaní spoločne a nerozdielne. Ak bol podaný návrh na vklad vlastníckeho práva za života prevodcu (poručiťeľa), právne nástupníctvo dedičov sa prejaví v zásade len v účasti v účasťníctve vo vkladovom konaní. V súvislosti s tým poukázal súd prvého stupňa na rozsudok Najvyššieho súdu

Slovenskej republiky sp. zn. 2 Cdo 184/2005. Pokiaľ navrhovatelia namietali neplatnosť kúpnej zmluvy z dôvodu jej rozporu so všeobecne záväzným právnym predpisom o cenách, dospel k záveru, že zmluva nie je z tohto dôvodu neplatná. Rozhodnutie o trovách konania odôvodnil podľa § 151 ods. 2 O.s.p.

Na odvolanie navrhovateľov Krajský súd v Žiline rozsudkom z 9. septembra 2009 sp. zn. 6 Co 206/2006 rozsudok súdu prvého stupňa v spojení s uznesením z 11. februára 2009 č.k. 6 C 206/2006-78 potvrdil. Rozhodol tiež o trovách odvolacieho konania. V odôvodnení uviedol, že uzatvorením kúpnej zmluvy medzi poručiteľom G. B. a odporkyňou bola zavŕšená prvá fáza prevodu vlastníckeho práva k sporným nehnuteľnostiam. Na základe tejto zmluvy bol G. B. nositeľom záväzku (povinnosti) previesť vlastnícke právo k nehnuteľnostiam na odporkyňu, ktorej vznikol záväzok zaplatiť za nehnuteľnosti dohodnutú kúpnu cenu. Pre splnenie záväzku G. B. bolo potrebné, aby prebehla druhá fáza nadobudnutia vlastníckeho práva, teda aby došlo k vkladu vlastníckeho práva odporkyne k týmto nehnuteľnostiam. G. B. zomrel pred rozhodnutím katastrálneho úradu o povolení vkladu do katastra nehnuteľností, jeho smrťou však nedošlo k zániku povinnosti previesť na odporkyňu vlastnícke právo k nehnuteľnostiam. Navrhovatelia 1/ až 3/ ako dedičia G. B. nadobudli smrťou poručiteľa vlastnícke právo k nehnuteľnostiam, a zároveň na nich prešiel záväzok previesť toto vlastnícke právo na odporkyňu. Rozhodnutie katastrálneho úradu o povolení vkladu vlastníckeho práva k nehnuteľnosti nie je rozhodnutím, s ktorým by zákon spájal vznik účinnosti zmluvy o prevode vlastníckeho práva k nehnuteľnej veci. Účinky vkladu podľa § 133 ods. 2 Občianskeho zákonníka spočívajú v nadobudnutí vlastníckeho práva k nehnuteľnosti, teda vo vecno-právnych následkoch, nie však v obligačno-právnych následkoch, ktoré nastali už platným prijatím návrhu na uzavretie zmluvy (§ 44 ods. 1 Občianskeho zákonníka). Viazanosť účastníkov ich prejavmi vôle, smerujúcimi k prevodu vlastníctva sa vzťahuje aj na dedičov zomrelého účastníka. Ak právny predchodca navrhovateľov G. B. uzatvoril s odporkyňou riadnu kúpnu zmluvu, v ktorej prejavil vôľu previesť na ňu vlastnícke právo k sporným nehnuteľnostiam, navrhovatelia ako jeho právni nástupcovia sú viazaní týmto prejavom jeho vôle. Preto aj po smrti poručiteľa sa mohla zavŕšiť druhá fáza nadobudnutia vlastníckeho práva odporkyne k sporným nehnuteľnostiam, a to vklad jej vlastníckeho práva do katastra nehnuteľností. Skutočnosť, že prevodca (poručiteľ) zomrel, nebránila uskutočneniu vkladového konania. Odporkyňa sa preto na základe kúpnej zmluvy, ktorej vklad bol povolený 17. januára 2006, stala týmto dňom vlastníčkou sporných nehnuteľností. Navrhovatelia sa preto nemôžu úspešne domáhať

určenia, že tieto nehnuteľnosti patria do dedičstva po poručiteľovi. Odvolací súd pripustil proti svojmu rozsudku dovolanie, pričom za otázku zásadného právneho významu považoval: „či je možné určiť, že nehnuteľnosť patrí do dedičstva po poručiteľovi, ak tento za svojho života uzatvorí zmluvu, v ktorej sa zaviazal previesť vlastníctvo predmetnej nehnuteľnosti na druhú zmluvnú stranu a po podaní návrhu na povolenie vkladu vlastníckeho práva, avšak pred rozhodnutím o povolení vkladu zomrie, vkladové konanie pokračovalo s jeho právnymi nástupcami a vklad vlastníckeho práva na nadobúdateľa bol právoplatne povolený“.

Proti rozsudku odvolacieho súdu podali navrhovatelia dovolanie s odôvodnením, že napadnuté rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p. Nesúhlasili s názorom súdu o neopodstatnenosti ich návrhu. Zdôraznili, že pre rozhodnutie v tejto veci treba posúdiť, aký vplyv má smrť prevodcu nehnuteľnosti, ku ktorej došlo po uzavretí zmluvy o prevode nehnuteľností, ale pred rozhodnutím o povolení vkladu vlastníckeho práva do katastra nehnuteľnosti na základe tejto zmluvy. V súvislosti s tým poukázali na rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 3 Cdo 196/2005 a zastávali názor, že smrť účastníka katastrálneho konania pred právoplatnosťou rozhodnutia katastrálneho úradu o povolení vkladu má tie právne dôsledky, že nehnuteľnosti, ktoré boli predmetom návrhu na vklad, patria do dedičstva po tomto poručiteľovi. Dedičstvo sa nadobúda už okamihom smrti poručiteľa, nehnuteľnosti preto naďalej zostali v čase smrti poručiteľa v jeho vlastníctve a patria do dedičstva po ňom. Keďže za života poručiteľa nedošlo k povoleniu vkladu vlastníckeho práva v prospech odporkyne, bol poručiteľ v čase svojej smrti vlastníkom nehnuteľností a jeho dedičia zo zákona (§ 460 Občianskeho zákonníka) smrťou poručiteľa nadobudli vlastníctvo sporných nehnuteľností. Dovolatelia namietali aj správnosť záveru odvolacieho súdu o relatívnej neplatnosti kúpnej zmluvy podľa § 40a Občianskeho zákonníka. Podľa ich názoru bola kúpna zmluva uzavretá v rozpore s § 589 Občianskeho zákonníka a tiež v rozpore so všeobecne záväznými cenovými predpismi. Práve preto sa dovolali relatívnej neplatnosti kúpnej zmluvy podaním, ktoré bolo doručené odporkyni 8. decembra 2009. Zo všetkých uvedených dôvodov žiadali zrušiť napadnutý rozsudok odvolacieho súdu a vec mu vrátiť na ďalšie konanie. Zároveň žiadali priznať náhradu trov dovolacieho konania.

Odporkyňa sa k dovolaniu navrhovateľov písomne nevyjadřila.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podali včas účastníci konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.) zastúpení v súlade s § 241 ods. 1 O.s.p. proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť týmto opravným prostriedkom (§ 238 ods. 3 O.s.p.), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.) preskúmal napadnutý rozsudok odvolacieho súdu v rozsahu podľa § 242 ods. 1 O.s.p. a dospel k záveru, že toto rozhodnutie treba zrušiť.

V zmysle § 241 ods. 2 O.s.p. môže byť dovolanie podané iba z dôvodu, že a/ v konaní došlo k vadám uvedeným v § 237 O.s.p., b/ konanie je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, c/ rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci. Dovolací súd sa obligatórne (§ 242 ods. 1 O.s.p.) zaoberá procesnými vadami uvedenými v § 237 O.s.p. a tiež tzv. inými vadami konania, pokiaľ mali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci. Žiadna z týchto procesných väd nebola v dovolaní namietaná a v dovolacom konaní ani nevyšla najavo.

V ustanovení § 238 ods. 3 O.s.p. je odvolaciemu súdu zverené oprávnenie založiť výrokom rozsudku prípustnosť dovolania, ak je toto rozhodnutie zásadného právneho významu. Pokiaľ odvolací súd vysloví prípustnosť dovolania, je dovolateľ oprávnený napadnúť jeho rozhodnutie len z dôvodu, že spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci, a to práve len v tej konkrétne vymedzenej otázke, pre ktorú bolo dovolanie pripustené.

Podľa názoru dovolateľov spočíva dovolaním napadnutý rozsudok odvolacieho súdu na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.). Právnym posúdením je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a na zistený skutkový stav aplikuje konkrétnu právnu normu. Nesprávne právne posúdenie je chybnou aplikáciou práva na zistený skutkový stav; dochádza k nej vtedy, ak súd nepoužil správny (náležitý) právny predpis alebo ak síce aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval alebo ak zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery.

Odvolací súd v súvislosti s pripustením dovolania proti svojmu rozsudku za otázku zásadného právneho významu označil otázku, „či je možné určiť, že nehnuteľnosť patrí do dedičstva po poručiteľovi, ak tento za svojho života uzatvorí zmluvu, v ktorej sa zaviazhe previesť vlastníctvo predmetnej nehnuteľnosti na druhú zmluvnú stranu a po podaní návrhu na povolenie vkladu vlastníckeho práva, avšak pred rozhodnutím o povolení vkladu zomrie,

vkladové konanie pokračovalo s jeho právnymi nástupcami a vklad vlastníckeho práva na nadobúdateľa bol právoplatne povolený“.

So zreteľom na odvolacím súdom pripustenú tzv. dovoláciu otázku nemohol dovolací súd posudzovať správnosť záverov odvolacieho súdu v otázke neplatnosti kúpnej zmluvy (na jej vyriešenie nebolo dovolanie pripustené).

V konaní na súdoch nižších stupňov boli – akoby proti sebe, avšak bez náležitého vecného opodstatnenia – prezentované dva právne názory vyjadrené už skôr v dvoch rozhodnutiach Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (viď nižšie 1. a 2.):

1. V právnej veci, v ktorej Najvyšší súd Slovenskej republiky rozhodol rozsudkom z 28. februára 2006 sp. zn. 2 Cdo 184/2005 (ktorý bol na základe výsledkov rokovania občianskoprávneho kolégia v dňoch 16. a 17. apríla publikovaný v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky pod R 59/2007) bolo dovolanie pripustené za účelom vyriešenia otázky, „či úmrtie prevodcu nehnuteľnosti pred rozhodnutím o vklade, ale po podaní návrhu na vklad do katastra nehnuteľností, má vplyv na nadobudnutie vlastníckeho práva nadobúdateľom rozhodnutím správy katastra o vklade, keď na jednej strane sa dedičstvo nadobúda smrťou poručiteľa, a na druhej strane sú dedičia do rozhodnutia o vklade viazaní prejavom vôle svojho právneho predchodcu“. Rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sa v tomto prípade zameralo predovšetkým na otázky dopadu smrti prevodcu na katastrálne konanie; riešilo najmä otázku vecných a obligačných účinkov zmluvy o prevode nehnuteľností. Dovolací súd v ňom konštatoval, že rozhodnutie katastrálneho úradu o povolení vkladu vlastníckeho práva k nehnuteľnosti nie je rozhodnutím, s ktorým by zákon spájal vznik účinnosti zmluvy o prevode vlastníckeho práva k nehnuteľnej veci. Účinky vkladu podľa ustanovenia § 133 ods. 2 Občianskeho zákonníka spočívajú v nadobudnutí vlastníckeho práva k nehnuteľnosti, t.j. vo vecnoprávných následkoch, a nie v obligačnoprávných následkoch. Zo zmluvy, pokiaľ bola uzavretá platne, vznikajú pre jej účastníkov obligačnoprávne účinky – obsah zmluvy sa pre nich stáva záväzným. Dodal, že viazanosť účastníkov ich prejavmi vôle, smerujúcimi k vzniku zmluvy, ku vzniku vecnoprávných účinkov ktorej treba ešte kladné rozhodnutie orgánu katastra, sa vzťahuje aj na dedičov zomrelého účastníka, ktorí vstupujú do jeho práv a záväzkov z občianskoprávneho vzťahu, ku ktorému došlo na podklade zhodných prejavov vôle účastníkov ešte pred vznikom

vecnoprávných účinkov účinnej zmluvy. Uzavrel, že smrť prevodcu nebola sama osebe dôvodom zamietnutia návrhu na vklad v katastri nehnuteľností.

2. V inej právnej veci Najvyšší súd Slovenskej republiky v rozsudku z 29. novembra 2005 sp. zn. 3 Cdo 196/2005 (ktorý bol rovnako na základe záverov občianskoprávneho kolégia v dňoch 16. a 17. apríla uverejnený v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky pod R 60/2007) riešil dovolací súd otázku, či do dedičstva patrí nehnuteľnosť, ktorá bola predmetom prevodu na základe zmluvy uzavretej poručiťom za jeho života, ale k povoleniu vkladu do katastra došlo po jeho smrti. Najvyšší súd Slovenskej republiky v tomto rozhodnutí uviedol, že dedičstvo sa nadobúda smrťou poručiťa (§ 460 Občianskeho zákonníka) a keďže rozhodnutie o povolení vkladu do katastra nenadobudlo právoplatnosť za života poručiťa (a právne účinky vkladu nenastali v danom prípade ku dňu podania návrhu na vklad alebo v deň uvedený v návrhu na vklad), boli nehnuteľnosti v čase smrti poručiťa v jej vlastníctve a patria do dedičstva po ňom. Dovolací súd v súvislosti s tým vysvetlil, prečo sa nezaoberal otázkou (ne)platnosti kúpnej zmluvy, a prečo tiež neriešil otázky súvisiace s tým, či a ako sa mala premietnuť do súpisu aktív a pasív dedičstva skutočnosť, že poručiť v čase smrti vlastnil nehnuteľnosti, jeho právnym úkonom však boli dedičia viazaní. Dovolací súd neriešil otázku, čo malo byť v danom prípade zaradené medzi aktíva dedičstva – či nehnuteľnosti alebo kúpna cena za ne a čo malo byť zaradené medzi pasíva dedičstva; uvedené otázky sa riešia v konaní o dedičstve podľa § 175a a nasl. O.s.p. Dovolací súd sa nedotkol ani otázok, ktoré sú riešené v katastrálnom konaní; poznamenal, že v konaní o určení, či nehnuteľnosti patria do dedičstva, súdu neprislúcha preskúmať zákonnosť postupu katastrálneho úradu alebo jeho rozhodnutia.

3. Danej právnej problematiky (osobitne vo vzťahu ku konaniu katastrálneho úradu) sa dotkol aj rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 22. mája 2008 sp. zn. 8 Sžo 41/2008, v ktorom bolo uvedené, že zmluva je platná po podpísaní všetkými jej účastníkmi (ak nie sú iné dôvody jej absolútnej neplatnosti). Účinnosť zmluvy nastáva súčasne so vznikom platnej zmluvy za predpokladu, že zákon alebo dohoda strán neustanovuje inak. K nadobudnutiu vlastníckych práv k nehnuteľnostiam dochádza až vkladom do katastra. Aj po smrti účastníka zmluvy trvá viazanosť prejavu vôle, takže právni nástupcovia zomrelého sú viazaní jeho prejavom vôle v zmluve. Tieto závery sa nepriečia právnemu názoru prezentovanému v rozsudku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 3 Cdo 196/2005, v zmysle ktorého ak rozhodnutie o povolení vkladu do katastra

nehnutelností nenadobudlo právoplatnosť za života poručiteľa (a právne účinky vkladu nenastali ku dňu podania návrhu na vklad alebo v deň uvedený v návrhu na vklad), boli nehnuteľnosti v čase smrti poručiteľa v jeho vlastníctve a patria do dedičstva po ňom. Zákonní dedičia i tu však sú viazaní prejavom vôle poručiteľa, uvedenej v zmluve, až do právoplatného rozhodnutia o návrhu na vklad do katastra nehnuteľností. Dedenie je všeobecný prechod práv a povinností po zomretej osobe na iný subjekt okrem prípadov, o ktorých zákon ustanovuje inak; dedičstvo sa nadobúda okamihom poručiťovej smrti.

4. Pre úplnosť Najvyšší súd Slovenskej republiky dodáva, že občianskoprávne kolégium Najvyššieho súdu Slovenskej republiky na rokovaní 16. mája 2011 rozhodlo o uverejnení uznesenia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo 16. decembra 2010 sp. zn. 3 Cdo 154/2010 v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky. V tomto uznesení dovolací súd uviedol, že súdna prax akceptuje žaloby, ktorými sa dedič domáha určenia, že tá – ktorá vec patrí do dedičstva po poručiťovi. V konaní o takých žalobách ide o posúdenie, či poručiť bol v čase smrti vlastníkom tejto veci. Požadované určenie sa tu vzťahuje ku dňu smrti poručiteľa a okolnosti, ktoré nastali po tomto dni, nemôžu mať vplyv na rozhodnutie súdu. Dovolací súd dodal, že ak súd vyhovie žalobe požadujúcej uvedené určenie a vec je následne prejednaná v konaní o dedičstve ako majetok poručiteľa, nepotvrďuje rozhodnutie o dedičstve (osvedčenie o dedičstve), že dedič je v súčasnosti vlastníkom veci. Po smrti poručiteľa môžu vo všeobecnosti nastať právne skutočnosti, s ktorými právny poriadok spája vznik vlastníctva niekoho iného; v konaní, v ktorom sa zisťuje, či určitá vec bola v čase smrti poručiteľa v jeho vlastníctve, sú však takéto (neskoršie) skutočnosti právne bezvýznamné.

5. V preskúmvanej veci s prihliadnutím na pripustenú dovoláciu otázku a tiež obsah dovolania bolo potrebné vyriešiť otázku, či poručiť v čase smrti (X.) bol vlastníkom predmetných nehnuteľností. V konaní nebolo sporné, že poručiť uzavrel 8. decembra 2005 zmluvu o prevode nehnuteľností na odporkyňu, návrh na vklad vlastníctva do katastra bol podaný za jeho života 14. decembra 2005, k povoleniu vkladu do katastra došlo ale až po jeho smrti (17. januára 2006). Keďže nešlo o zmluvu, pri ktorej právne účinky vkladu nastávajú inak než právoplatnosťou rozhodnutia o povolení vkladu do katastra, bolo určujúcim to, že rozhodnutie o povolení vkladu do katastra nenadobudlo právoplatnosť za života poručiteľa. Vzhľadom na to boli nehnuteľnosti v čase smrti poručiteľa v jeho vlastníctve a patria do dedičstva po ňom.

6. Z dôvodov uvedených vyššie je zrejmé, že dovolanie navrhovateľov je opodstatnené, lebo smeruje proti rozsudku odvolacieho súdu spočívajúcemu na právnom posúdení veci, ktoré nie je správne (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.). Najvyšší súd Slovenskej republiky preto dovolaním napadnutý rozsudok zrušil (§ 243b ods. 1 O.s.p.) a vec vrátil odvolaciemu súdu na ďalšie konanie.

Ak dôjde k zrušeniu napadnutého rozhodnutia, súd, ktorého rozhodnutie bolo zrušené, koná ďalej o veci. Pritom je právny názor súdu, ktorý rozhodoval o dovolaní, záväzný. V novom rozhodnutí rozhodne súd znova aj o trovách pôvodného konania a dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 11. augusta 2011

JUDr. Emil F r a n c i s c y, v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia: Klaudia Vrauková